

Naturskyddsföreningen i Dalarna

Linneguide Dalarna

Exkursionsförslag

Vi firar att det är 300 år sen Carl von Linné, eller Carl Linneaus föddes. Han är en av våra största och mest kända vetenskapsmän. Och lite underskattad i Sverige. Hans arbete med att systematisera naturen, hans *Systema Naturae*, gjorde honom vida berömd och känd som Blomsterkungen. Han var intresserad av allt i naturen: växter, djur, fåglar, fiskar, medicin, geografi, geologi eller mineralogi. Men allra mest kom han att ägna sig åt botanik. Vi ska uppmärksamma honom i Dalarna är för att han var mycket verksam här i sin ungdom och gjorde kända och nedskrivna vetenskapliga resor i vårt landskap, samt att han gifte sig här med en Falu-flicka, Sara-Lisa Moraea.

Man måste åka långsamt i Linnés spår, för att hinna se det han såg, och det är inte lätt när all annan trafik trycker på och de gamla vägarna som inte längre finns. Landskapet har hela tiden förändrats, från 1700-talets bysamfälligheter fram till vår tids växande städer, tätbebyggelser, snabba vägar och ökande biltrafik.

Försök att se landskapet med Linnés ögon. Tänk på att han färdas här långt före alla markskiftesreformer, jordbruket var mycket småskaligt och uppdelat. Det var före alla senare sjösänkingsprojekt, som man gjorde för att få mer jordbruksmark. Syftet med Linnés resa var att få fram alla ”nyttigheter” som man inte utnyttjade, att förbättra jordbrukets metoder, förbättra mineralutvinningen, att öka välståndet.

Det pågår ett översättningsarbete som förhoppningsvis ska bli klart i mars 2007, över vilka växter de såg och studerade under sina resor.

Ni som har lokalkännedom vet säkert många fina platser som är lämpliga att göra exkursioner till i Linnés anda! Läs gärna vidare i utdragen ni fått från Linnés dalaresa för fler uppslag till exkursionsplatser där Linné passerade.

Denna sammanställning är tänkt att vara ett litet underlag för att göra egna Linnévandringar i eran krets och för andra intresserade.

Exkursionsförslag

Falun

Det finns massor att titta på i Falun i Linnés spår.

Svedens gård givetvis, som är ett Linnéminne, är fin att besöka med nya trädgården.

Puttbo – vägen mot Källslätten där han bodde när han var i Falun, på baksidan av Puttbo gård kan man ana resterna av en gammal barockträdgård – liknande den i Staberg. Puttbo ägs nu av Scouterna. Ta gärna Källslätten samtidigt, den gården passerade de på hemvägen.

Naturskyddsföreningen i Dalarna

Besök i Falu gruva – utsett till det nya Linnéminnet ”Linné was here”.

Gå leden från Stennäset till Bergsgården och föreställ er hur det såg ut på Linnés tid. Det fanns nästan ingen växtlighet då.

Bergsgården var en livaktig by med flera hyttor, hur är det nu? Vad finns kvar?

Bjursås – vad finns kvar av det Linné såg på prästgården? Kan man hitta rester av de gruvor han noterade?

Rättvik

Dalkarlsleden – Linnévägen Mårtanberg – Söderås. Titta in på gården där det hela höll på att sluta (gå inte in på gården utan tillstånd – den är i privat ägo).

Området runt prästgården i Rättvik, Hökberget.

Något kalkbrott – t ex Solberga i Boda, där finns de sällsynta blodnycklarna vid midsommartid.

Boda kyrka, Storsvedsbästan i Gulleråsen. Här finns en artrik flora. Vad kan finnas kvar nu som också fanns på Linnés tid?

Orsa

Vandring i Skattungbyn, Stenbrottet som är ett Nytt Linnéminnesmärke ”Linné was here”..

Leta upp marmorberget vid Granån, som rinner ut i Ore älv mellan Ore och Skattungbyn.

Orsa kyrka som han säger ligger behagligt placerad på en sandhed med Orsasjön i sydväst.

Vad ger det för specifik flora, att det är en sandhed runt kyrkan?

Mora

Gopshusberget. Försök följa Linnés väg från västsidan upp. Vad finns kvar av utsikten? Vad har tillkommit. Kan man hitta surbrunnen? (Källan vid Morkarlholm.)

Följ i hans fotspår Selja – Läde. Vad har förändrats?

Älvdalen

Följ i Linnés spår upp på Hykieberget och titta på den fantastiska utsikten. Ser man samma saker som han såg? Vad har tillkommit?

Följ Gryvelån till det ställe Linné vadade över – kan man det idag?

Leta efter spår i Blästorna. Vad finns kvar efter hyttorna här?

Idre

Här finns massor att se och följa i Linnés spår.

Grövelsjön är ett ”Linne was here” minne. I Grövelsjön kommer man att anordna

Linnévandringar under hela sommaren. Och en tur upp på Städjan – kallat Skrållstället av Linné!! Han gillade verkligen att gå upp på bergen och höjderna och bedåras av utsikten.

Malung

Här finns ju massor att se och undersöka. Ängarna längs älven – hur burkas de idag? Finns

alpsippa? Gå upp på något av de mytomspunna berg som Linné omtalar t ex Horrmundberget, om ni törs! Eller Vala och se den stora stenen som ligger på de små. Vad har förändrats sedan Linné var på samma ställe?

Vansbro

(Vansbro fanns inte med som ort på Linnés tid.)

Gå Linnés väg utefter älven. Finns något spår av lapplägret mellan Äppelbo och Järna? Kan det finnas några kartor som ev märker ut detta?

Vad kan Mägdåsen heta idag? Hur ser det ut på där nu? Det var ju Dalarnas bästa betesmarker, enligt Linné.

Gagnef

Kyrkoberget i Gagnef, ser man fortfarande 10 kyrkor därifrån?

Flodpärlmusslor i Tansenån. Finns några nu?

Vandra efter älven och se hur erosionen tar sig ut idag. Vad gör man för att hindra erosionen i Dalälven? Hur var älvens flöde då? Har älven en annan väg och stränderna en annan form idag?

Leksand

Linné besökte aldrig själva Leksands socken under sin dalaresa, däremot kom han till en del av den nuvarande kommunen nämligen till Åhls socken, till prästgården och komminister Lundberg. Finns det något kvar av prästgården?

Gruvorna i Åhl är bra utflykter i Linnés anda. Vad finns kvar? Hur såg det ut då? Hur har naturen runt gruvorna påverkats av brytningen och vad har återkommit?

½mil från Åhls kyrka fanns en kopparhus som tog sin malm några kilometer norr om hyttan. Ett stycke bortom koppargruvan låg Solberga järngruvor, vars malm transporterades via Insjön – Siljan till Orsa masugn. Finns det något kvar där idag?

Hedemora

Linné var i Hedemora på vintern. Åk till byn Dräcke, där Linné åkte runt bland bruken och gruvorna. Hur ser det ut idag?

Han beskriver också kvinnornas klädesdräkt i Hedemora: Svart tröja, vitt halskläde, svart mössa, vit huva. Hur används den typen av kläder nu?

Davidshyttans stålverk strax söder om Hedemora besökes också av Linné den 3 januari 1734, och därefter besökte han stålverket Trollbo, (Olshyttan), öster om Dalälven nedanför Garpenberg. Det finns numera inte något kvar av dessa stålverk. På Linnés tid var detta stora och viktiga verk. Garpenberg besöker han den 6-8 januari. Han besöker också både kopparverket och koppargruvan.

Vilka viktiga industrier finns det nu? Hur ser det ut på dessa platser idag? Hur har omgivande naturen påverkats?

Linné besöker Lassbo ca 2,5 km från Hedemora mot Bispsberg,. Där finns en surbrunn som han beskriver: Rinner ren, bra, utan synnerlig ockra. Har fin smak, fryser ej på 7 famnar. Ligger 1 aln högre än kärret. Finns källan var idag? Går vattnet att dricka?

Säter

Åk till Nisshytte gruva som Linné besökte den 4 februari eller åk till Betsbergs (Bispsbergs) järngruva. Hur ser det ut där idag? Hur var det då? Vad har hänt med marken och jorden kring gruvorna? Hur har naturen påverkats?

Naturskyddsföreningen i Dalarna

Avesta

Linné var i Avesta med omnejd den 4 januari. Garmakeriet och myntverket besökte han förmodligen, men beskrev det inte närmare. Finns det ågot kvar där av byggnaderna eller annat? Han vägdes där på kopparvågen, har han beskrivit i en senare uppsats. Han vägde då ca 65 kilo – ganska lagom för den lille och kvice Linné.

Besöket på mässingsbruket i Bjurfors, beskriver han också. Herrgården där brann dock ner förra året. Syns något av bruket fortfarande?

Andra orter i Dalarna som Linné har besökt är:

Torsång i Borlänge kommun och Norrbärke i Smedjebackens kommun.